

NIEZNANY DOKUMENT

KS. WŁADYSŁAWA WROCŁAWSKIEGO Z 1267 R.

Dokument zawiera lokację wsi Starokrzepice, na pograniczu Śląska i ziemi rudzkiej, między Liswartą a górną Prosną, gdzie linia graniczna przebiega lądem i łatwiej niż rzeczna ulegać mogła zmianom. Wzmianka zaś o uposażeniu kościoła poprze tezę, odnoszącą zorganizowanie sieci parafialnej na Śląsku i przyległej ziemi rudzkiej do wieku XIII. Dokument znajduje się w foliale dokumentów parafii Starokrzepice powiatu Kłobucko jako odpis wierzytelny z grodu wieluńskiego z datą 23.III.1681, kiedy to wciągnięto dokument króla Zygmunta Augusta, wydany w Piotrkowie na sejmie w piątek po Popielcu 1552 r., a zawierający w sobie jako transumpt dokument ks. Władysława wrocławskiego z 1267 r.

Oryginału brak. Był jeszcze przy transumowaniu go w kancelarii królewskiej 1552 r., pisany na pergaminie, z pieczęcią. Kopia pierwsza znajduje się w księgach grodzkich wieluńskich, jako obłata królewskiego dokumentu z 1552 r., kopia druga zaś w archiwum kościoła parafialnego Starokrzepice. Regest poniższy odnotowany został:

1. W lustracji starostwa krzepickiego z 1569 r., gdzie podano, że Stanisław Cygan ma sołectwo na mocy przywileju Władysława ks. śląskiego i salcburskiego z 1267 r., wydanego w Namysłowie.¹⁾

2. W wizytacji kanonicznej archidiakonatu opolskiego z 1679 i 1688 r. podano fundację kościoła w Starokrzepicach w 1267 r.²⁾

3. W *Słowniku Geograficznym*³⁾ podano: »założenie i uposażenie kościoła w Starokrzepicach utwierdził Władysław książę opolski« (ma być wrocławski).

---

¹⁾ Ks. Muznerowski, *Krzepice w przeszłości*, Włocławek 1914, s. 21.

²⁾ Jungnitz, *Visitationsberichte der Diocese Breslau, Archidiakonats Oppeln*, Breslau 1904, s. 50, 334–335.

³⁾ T. XI. Warszawa 1890, s. 259.

4. Natomiast Neuling⁴⁾ ma błędnie r. 1367 przez Władysława Polskiego, a za nim idzie Gottschalk.⁵⁾

Na kopii z grodu wieluńskiego są notatki o przedstawieniu jej w konsystorzu wrocławskim 17.V.1681 r. oraz na Komisji do spisu funduszów 1818 r., gdzie też przyłożono pieczęć Komisji.

Powyższy dokument lokacyjny odnosimy nie do dzisiejszego miasta Krzepice, ale do leżącej o 4 km na zachód i za Liswartą wsi Starokrzepice, starszej jak sama nazwa wskazuje od Krzepic, podobnie jak Stara Brzeźnica wcześniejsza jest od Brzeźnicy. Miasto i zamek Krzepice istnieją już 24.VIII.1356,⁶⁾ założone przez Kazimierza Wielkiego;⁷⁾ zapewne więc odtąd dla odróżnienia wsi od miasta wieś Krzepice nazwano Starokrzepicami.⁸⁾

Nazwę tę spotykamy po raz pierwszy w wykazie parafii składających świętopietrze w archidiakonacie opolskim 1447 r. jako *Antiqua Crepitz*⁹⁾ i u Długosza w tymże czasie.¹⁰⁾

Wiarygodność tekstu dyplomu lokacyjnego stwierdzają okoliczności. Wystawca dokumentu był wtedy, w 1267, po zgonie brata swego Henryka, rzeczywiście księciem Śląska i elektem arcybiskupem Salzburga,¹¹⁾ oraz rządcą biskupstwa

---

4) Neuling, *Die geschichtliche Entwicklung der Ostgrenze im Bistum Breslau*, »Zeitschrift des Verein für Geschichte Schlesiens«, 68 (1934) 40–42 w uwagach.

5) *Schlesiens Kirchorte*, Breslau 1902, II wyd., s. 146.

6) Fijałek, *Zbiór dokumentów zakonu OO. Paulinów w Polsce*, Kraków 1938, s. 6.

7) Tenże z powołaniem się na Janka z Czarnkowa w *Monum. Pol. Historica* t. II, 625, 735 i Długosza *Liber Benef.*, t. II, s. 212–213, t. III 164–165.

8) *Słownik Geograf.* wypowiedzi to w formie twierdzącej.

9) Neuling, *l. c.* z powołaniem się na »Zeitschrift des Ver. f. Gesch. Schles.«, XXVII (1893) 363.

10) *Lib. Ben.*, t. II, s. 212.

11) *Historia Śląska do 1400*, Kraków 1934, s. 247, 254, gdzie szczegółowe dane.

wrocławskiego w latach 1268–1270, a zmarł w kwietniu 1270 r., oddawszy swą część księstwa bratankowi Henrykowi IV.¹²⁾

Jako rządcą księstwa wrocławskiego znany jest w źródłach śląskich od 2.IV.1267 r., a następnie 12.VI, 27.VII t. r. i w początkach 1268.¹³⁾ Nasz dokument z dnia 1 lutego 1267 r. byłby więc najwcześniejszą wzmianką o nim jako panującym.

Z 4 świadków dokumentu Cherubin znany jest na przywileju Henryka III z 24.I.1264, a jako komes 17.IX.1265.¹⁴⁾ Mikołaj Rufus spotykany jest dopiero później na dokumentach Henryka IV z lat 1281–1285, natomiast Henryk Rufus 25.X.1268.¹⁵⁾ Wawrzyniec podkomorzy występuje na piśmie tegoż księcia Władysława w początkach 1269.¹⁶⁾ Osoba pierwszego świadka, podczaszego, nie jest znana.

Miejsca wystawienia dokumentu w formie przekazanej Hanitow nie dało się odgadnąć ani ze źródeł śląskich ani u Knie'go.¹⁷⁾ Jest to zapewne, jak ma ks. Muznerowski, Namysłów, *Namslau*, co u przepisującego pisarza grodzkiego bardzo łatwo mogło zmienić się na *Hanitow*.

Przynależność Krzepic do dalszego Wrocławia, a nie do bliżej leżącego Opola nie nasuwa trudności w świetle uwag o wsi Zarzysk w księstwie wrocławskim w czasie najazdu na to księstwo 1271 r.¹⁸⁾ Wieś Zarzysk ok. 10 km na północny zachód od Starokrzepic, a na wschód od Kluczborka i na południe od Gorzowa już 1226 r. leżała na wschodnim krańcu księstwa wrocławskiego, granica zaś księstw opolskiego i wrocławskiego biegła między Oleśnem a Zarzyskiem, Krzepice tedy leżały w r. 1267 na wierzchołku wrocławskiego klina wschodniego, dzielącego księstwo opolskie od ziemi rudzkiej.

¹²⁾ *Tamże*, 257.

¹³⁾ *Cod. Diplom. Silesiae*, t. VII, cz. II, Regesten nr 1257, 1263, 1268, 1283, 1284.

¹⁴⁾ *Tamże* nr 1177, 1215.

¹⁵⁾ *Tamże*, nr 1663, 1680, 1706, 1893, 1317.

¹⁶⁾ *Tamże*, nr 1323, 1324.

¹⁷⁾ *Uebersicht der Doerfer, Flecken, Staedte u. andern Orte der Provinz Schlesien*, Breslau 1845.

¹⁸⁾ *Historia Śląska*, s. 262, przyp. 2.

Później jednak Krzepice wieś znalazła się poza Śląskiem jako własność królewska w starostwie krzepickim, ale w powiecie wieluńskim.¹⁹⁾ Kiedy i jak do tego doszło, nie wiadomo. Może się to stało na przełomie XIII i XIV w. w czasie walk o pogranicze śląskie i ziemi rudzkiej między spadkobiercami Henryka IV i Władysławem Łokietkiem.

Za autentycznością tekstu przemawia i fakt, że parafia Starokrzepice aż do nowego rozgraniczenia diecezji w 1818 r. jedyna na wschód od linii górna Liswarta, górna Proсна, należała do diecezji wrocławskiej, ale do powiatu wieluńskiego.²⁰⁾

Co nowego daje nasz dokument? Oto potwierdza dobrze znany fakt o większej trwałości granic kościelnych, popiera wywody Grodeckiego przeciw Haleckiemu i ustala granice księstwa wrocławskiego na jego najdalszym wschodnim krańcu XIII w.; wzbogaca o jedną pozycję nieliczną listę naszych miejscowości i naszych parafii z wieku XIII; poświadcza rozwój naszej organizacji parafialnej w tymże wieku, ukończony prawie zupełnie za Kazimierza Wielkiego.

In nomine Domini amen. Nos Vladislaus Dei gratia dux Silesiae ac Salburgen. electus notum esse volumus praesentibus et futuris ad quos praesens scriptum pervenerit, quod villam nostram Krzepice, quam olim Vituinus inceperat iure theutonico collocare Bernardo, qui a dicto Vituno ius locationis eiusdem emit pro triginta marcis argenti, iure franconico dedimus locandam. Cuius locationis nomine sextum mansum liberum, tabernam liberam si extra miliare a proxima fuerit civitate, molendinum liberum, tertium denarium de iudicio cum suis l[egi]timis successoribus iure haereditario perpetuo possidebit, deinde etiam eidem villae de excultis agris decem annorum a festo beati Martini proximo et de incultis quatuor-

---

¹⁹⁾ Transumpt dokumentu z r. 1267 za Zygm. Aug. w r. 1552, Pawiński, *Źródła dziejowe, Wielkopolska*, t. II, s. 304.

²⁰⁾ Arch. parafii Starokrzepice, dok. z 6.II.1641, wizytacje diecezji wrocławskiej 1678 i 1699 r., biskup wrocławski poświadcza zapis 200 zł dla parafii Starokrzepice 16.XI.1751, Neuling, l. c.

decem annorum plenam libertatem. Quibus transactis solvunt Nobis singulis annis de quolibet manso duas mensuras tritici, duas siliginis at duas avenae, et dimidiam marcā argenti pro decima et pro censu. Super quae praesentas litteras nostro sigillo fecimus roborari. Actum in Hanitow in praesentia horum testium militum nostrorum Vituonis subdapiferi, Cherubini, Nicolai Rufi, Laurentii succamerarii et aliorum multorum. Datum ibidem anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo septimo nono calendis februarii. Damus etiam ecclesiae ibidem duos mansos liberos propter Deum.

LE DOCUMENT INCONNU DU PRINCE LADISLAS DE WRATISLAWIA DATANT DE L'AN 1267

Il se trouve dans les archives paroissiaux de Starokrzepice, la copie authentique du document, inséré lui-même dans le livre du Châtelet de Wieluń, de l'an 1681, date à laquelle on a enregistré dans le dit livre le privilège de l'an 1552, conféré par le roi Sigismond Auguste. Le document du prince Ladislas de Wratislawia du 1-er fevrier 1267 s'y trouve inclus. Ce document se rapporte à la localisation du village de Krzepice, nommé Starokrzepice depuis la fondation de la ville et du château du nom de Krzepice par Casimir le Grand, déjà en 1359,

L'authenticité du texte est attestée par:

- 1-o les données biographiques portant sur le prince Ladislas;
- 2-o les noms de témoins y cités;
- 3-o le fait de l'appartenance (à cette époque) de la région au duché de Wratislavia et de la paroisse de Starokrzepice à l'évêché de Wratislawia.

Ce document nous offre la plus ancienne mention du prince Ladislas en tant que souverain. Il enrichit aussi la liste assez brève de nos localités et de nos paroisses du XIII s. et sert de démenti aux informations erronées répandues par les écrivains allemands, concernant l'origine de la paroisse de Starokrzepice. Ils la veulent du XIV s., du temps de Ladislas, le prince d'Opole.